

Szukkot Komáromban

Malek Andrea és Jáger Bandi nagysikerű koncertje a Menházban

Chanuka Komáromban

A Komáromi Zsidó Hitközség chanukai ünnepségére **2017. december 17-én, Avasárnap 14:00-kor** kerül sor a Menházban. A részletes programot novemberi számunkban olvashatják. Mindenkit szeretettel várunk! ■

Új oktatási videók szerdánként MACHAR – tanuljunk közösen a zsidóságról!

Online oktatási programunk keretében minden szerdán új filmet töltünk fel weboldalunkra. Az érdeklődők az alábbi linken regisztrálhatnak: <http://kehreg.com/machar/>. A már csatlakozott felhasználók a négy szemeszter oktatási anyagát a fenti linkeken érhetik el. ■

Szerkesztői gondolatok

A nagy elődök történetei jutnak az eszembe, miközben a komáromi Szukkot ünnepéről készült képeket böngésem a Facebookon. Hihetetlen a technika, sajnos személyesen nem lehettem ott, de alig telik el pár perc, s a világháló jóvoltából máris láthatjuk, mi történik a komáromi kehila házatáján. Szóval itt vannak azok a nagyszüleink, szüleink által mesélt történetek, melyek arról szóltak, hogy a hitközség Király püspök utcai épületének vagy a Menháznak a színpadán vidám műsorokkal kedveskedtek a meghívott vendégek vagy a közösség tagjai az egybegyűlteknél. Történt mindez ötven-hatvan éve, s valószínűleg a vérzivataros idők előtt, hosszú évszázadokon keresztül.

Alig köszöntött be az 5778-as zsinagógai esztendő, és újra egy kis helyi mikrosodának lehetünk a tanúi. Színpadot „ácsoltak” a Menházban mindannyiunk szórakoztatására. Az összevont Wallenstein Zoltán és Lipscher Mór terem ideális helyszínnek bizonyult az ünnepi koncertnek. Ismét valami új született az 1896-ban felavatott épületben! Mi mást kívánhatunk az új év kezdetén, legyen ez így még nagyon sokáig! Teljenek meg a sorok a jeles napokon, vidámság áradjon a színpadról, ahogy most is ez történt a héber dallamok segítségével. ■

PA

Hírek Jasnáról

Az Alacsony-Tátrában Jasnán 2017. augusztus 24-én tartotta előjárósági ülését a Szlovákiai Zsidó Hitközségek Központi Szövetsége. Az ülés fő témái voltak: beszámoló az elmúlt időszak gazdasági és kulturális eseményeiről, az Ohel David idősök otthona működéséről, a szociális ellátás terén felmerülő problémákról. Jasnán augusztus 25-27-ig került sor a nyári Macabiádára, melynek része volt a generációk találkozója családi program. ■

PZs

Temetői hírek

- ✦ Pályázati forrásokból megkezdődött temetőnk sírjainak feltérképezése és az adatbázis létrehozása.
- ✦ Az ősz folyamán Komárom városa támogatásával több védett sírt újjátunk fel és megkezdődik a tavasszal ledőlt két sírkő helyreállítása is.
- ✦ A Bethlen Gábor Alap támogatásával kerül sor a ravatalozóban található I. világháborús emlékmű és környezetének felújítására, a munkálatok terveink szerint kora tavaszra befejeződnek. ■

Kérjük a támogatását!

Kedves Olvasónk! Kérjük, lehetősége szerint támogassa a Komáromi Zsidó Hitközség programjait, a HH megjelenését, épületeink, temetőnk felújítását.

2008. január 1-től támogatását az alábbi bankszámlaszámokra küldheti (támogatás személyesen a KZSH titkárságán és csekken is lehetséges):

Belföldi átutalás Szlovákiából:

26384962/0900 – Slovenská sporiteľňa vagy
10103804/5200 – OTP Slovakia

Nemzetközi átutalás külföldről:

A KZSH címe: Židovská náboženská obec v Komárne, Eötvösa 15, 94501 Komárno, Slovakia

IBAN: SK0609000000000026384962 SWIFT: GIBASKBX

Bakunk címe: Slovenská sporiteľňa, Palatínova 33, 94501 Komárno vagy

IBAN: SK5252000000000010103804 SWIFT: OTPVSKBX

Bankunk címe: OTP Slovakia, Záhradnícka 10, 94501 Komárno

Köszönjük!

Magyarországi olvasóink figyelmébe: Kedves Olvasónk!

Kérjük, hogy az egyházaknak adható személyi jövedelemadója 1 százalékát a Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetsége részére ajánlja fel a 0358-as technikai számon. A MAZSIHISZ rendszeresen támogatja a KZSH munkáját!

Külföldi olvasóink figyelmébe: Támogathat már Paypalon keresztül is!

A Komáromi Zsidó Hitközség megnyitotta Paypal számláját, adományait az alábbi címre küldhetik: help@menhaz.sk

Hitközségi Híradó (Spravodaj) – a Komáromi Zsidó Hitközség lapja (mesačník ŽNO v Komárne). Alapítva 1996-ban (1996), **főszerkesztő** – szerkesztő: Paszternák Tamás (tamás.paszternak@menhaz.sk), Paszternák András (andras.paszternak@menhaz.sk), **munkatársak** – spolupracovníci: Haas Judit, Mgr. Piczek Ferenc, **tördelőszerkesztő** – grafická úprava: Saláth Richárd, **olvasószerkesztő** – jazyková korektúra: Vadász Magda (Budapest), Paszternákné Kertész Zsuzsanna (Komárom), Katarína Potoková (Nitra), **nyomtatás** – tlač: Nec-arte Kft., Komárom, a **KZSH címe** – adresa ŽNO: Židovská náboženská obec, Eötvösa 15, 945 01 Komárno, Slovakia, tel.: 00421/35/7731-224, e-mail: kile@menhaz.sk, tel./fax: 00421/35/7725-355. **Regisztrációs szám:** EV 3424/09. **ISSN** 1337-091x. **IČO:** 34073400. Alapítva 1996-ban. Realizované s finančnou podporou Úradu vlády Slovenskej republiky - program Kultúra národnostných menšín 2017. Periodikum je nepredajné. **Lapunk Önnek készült, kérjük ne dobja el!**

Faliújság

rövid hírek

✦ A HH-t, a KZSH-t és a Shalom klubot támogatták: Rigó Erzsébet (Komáromfüss), MUDr. Ivan Kolin (Kassa), Jakobovits Dezső (Győr), Holczer Pál (Beer Sheva), Parnes Ágnes (Izrael), Himmeler György (Párkány), Fekete Magda (Komárom) és anonimitásukat kérő adományozók. Köszönjük!

✦ A Szlovákiai Zsidó Hitközségek Központi Szövetsége október 17-én, Pozsonyban tartotta soros vezetőségi ülését, melyen közösségünket Pasternák Antal elnök képviselte.

✦ Az idén második alkalommal volt állomása az I. világháborús teljesítménytúrának a komáromi zsidó temetőben található emlékműnél. A sírkertben dr. Novák Tamás és Kollár Zoltán vezetőségi tagok fogadták a nagyszámú résztvevőt.

✦ Megjelent az 5778-as zsinagógai év naptára. Igényelni a KZSH titkárságán lehet- kile@menhaz.sk, 7731-224.

✦ Új könyveket vásároltunk a Spitzer Béla Kiskönyvárba. Várjuk olvasóinkat ügyfélfogadási időben.

✦ Megkezdődött a 2018. évi programjaink tervezése és ezzel párhuzamosan a pályázatok benyújtása. Továbbra is várjuk ötleteiket a kile@menhaz.sk címen.

Támogatónk / naši sponzori:

ÚRAD VLÁDY
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

NABÁCIA
EZRA

Megvalósult
a Magyar Kormány
támogatásával

A hagyomány útján – nagyünnepek Komáromban

Évről évre nagy erőfeszítéseket tesz közösségünk, hogy az őszi nagyünnepekre biztosítsa az előimádkozókat, ennél még nagyobb „varázslat” a minjen megszervezése.

Az idén szeptember 20-án szerdán este megtelt a zsinagóga földszintje, a régió szinte minden szegletéből érkeztek az új évet köszönteni vágyók. Paszternák Tamás köszöntője után Riszovannij Mihály előimádkozását és Balogh István ünnepi tanítását hallgathatták meg az érdeklődők, az este közös kóser vacsorával zárult a Wallenstein Zoltán teremben.

Másnap már sokkal kisebb, de annál lelkesebb közönség vett részt a Taslich szertartáson és az irodalommal fűszerezett délutáni tanuláson, amelyet közös kiddus követett.

Kol Nidré este az idén péntek estére esett, így a szombattal együtt fogadtuk Jom Kippur ünnepét a zsinagógában.

Az ünnep napján a Mazkiron hagyományosan megemlékeztünk az elhunytakról. A Neila és a közös tanulás után Havdalával választottuk el az ünnepet a hétköznapoktól. A böjtöt ízletes kalácsokkal törtük meg a Wallenstein Zoltán teremben.

Köszönjük, mindenkinek, aki eljött és jelenlétével erősítette az ünnepi minjeneket. Abban bízunk, hogy akik most nem voltak velünk, azok jövőre eljönnek, hogy tovább haladhassunk együtt a hagyomány útján. ■

PT

Havdala Jom Kippur kimenetele után

Ismét állt a sátor a Menház udvarán

Szukkot- a sátoros ünnep alkalmából az idei évben új sátrat építettünk, melyet Miriam Neiger Fleischmann festőművész új képekkel díszített fel. Ezeken a növények és Jeruzsálem motívumai mellett helyet kaptak az Uspizin (a szukkot-i hét vendég) szereplői is. Október 8-án, vasárnap délután a zsinagógában dr. Schönner Alfréd főrabbi, az Országos Rabbiképző-Zsidó Egyetem rektora tartott vetített képekkel gazdagított előadást az ünnepről. Ezt követően mindenki teljesíthette a Menház udvarán a sátorban ülés micváját és áldást mondhatott a szukkot-i csokor növényeire.

A program a Wallenstein Zoltán teremben folytatódott, ahol dr. Sági György író-ügyvéd negyedik könyvét mutatta be. Az író előző művei után a mostani, a velencei zsidóságról szóló kötet is nagy sikert aratott, számos kérdés érkezett a közönség soraiból.

Első alkalommal rendeztünk koncertet megnagyobbított termünkben, ahol erre az alkalomra egy kis pódiumot is felállítottunk Malek Andrea és Jáger Bandi fellépésében zsidó tárgyú dallamok és a művész repertoárjából már

régről ismert szonok hangzottak el. A koncert nagy sikert aratott a több mint nyolcvan vendég körében, akik Komáromon kívül a széles régióból érkeztek, jöttek Dunaszerdahelyről, Érsekújvárból, Győrből, Tatáról, Tatabányáról és még Budapestről is. A program kóser uzsonnával zárult. Köszönet a sátorért Rysavy Baltazar-Boldinak, a díszekért Miriam Neiger Fleischmannak és Toledano Zacharának, a szervezésért Haas Juditnak, Paszternákné Kertész Zsuzsannának és Pasternák Antalnak. ■

PT

Komáromtól Szegedig Beszélgetés Dr. Antala Zsuzsannával

Révkomáromban születtem 1968. január 9-én. Általános iskolába és a volt Rencés gimnáziumba szintén szülővárosomban jártam. 1986-ban érettségiztem. 1992-ben a pozsonyi Comenius Egyetemen szereztem szlovák - magyar szakos bölcsészdiplomát úgy, hogy az utolsó két évben áthallgató diákja voltam a szegedi József Attila Tudományegyetemnek. Szakdolgozatomban XX. századi magyar irodalomtörténettel foglalkoztam, különös tekintettel Szobotka Tibor munkásságára.

1992. december 1-től dolgozom a Magyar Televízió főállású szerkesztő-riportereként, a Domovina magyarországi szlovák magazinműsor munkatársaként Szegeden. 2001-től a Szlovák Rovat vezetője, 2011-től pedig az MTVA szlovák rádió- és televízióműsorainak felelős szerkesztője vagyok. Aki kíváncsi a műsorainkra, az alábbi linken böngészhet: www.mediaklikk.hu/domovina.

Az 1993/94-es tanévben a szegedi József Attila Tudományegyetem II. sz. Magyar Irodalomtörténeti Tanszékének óraadó tanára voltam.

1996-ban a modern magyar metaforikus regényszerkezetekről, a kisebbségi irodalmak metaforaképző erejéről írt dolgozatommal a szegedi József Attila Tudományegyetemen szereztem egyetemi doktori címet.

Mind a szlovák magazinon belül, mind hosszabb dokumentumfilmjeimben a kisebbségi, nemzetiségi léttel összefüggő irodalmi, egyházi, zenei és művészettörténeti, képzőművészeti, szociológiai és szociográfiai témákat részesítem előnyben, ám szívesen foglal-

kozom a természettudományokkal is.

Szerkesztő-riporteri tevékenységem mellett rendezőként önálló dokumentumfilmeket is készítek. Munkáimmal 1996 óta rendszeresen részt vettem a mindenkor Magyar Filmszemléken, s 1997-ben kezdeményeztem említett rendezvény keretén belül a "Nemzetiségi Nap" megrendezését, mely hosszú évekig hagyomány volt.

A hazai filmes seregszemléken kívül munkáimmal jelen vagyok a külföldi filmszemléken is. 2000-2001-ben a Dunaversitas I. Mesterkurzusán szereztem rendezői-szerkesztői diplomát. 2001-ben kezdeményeztem a Magyarországi Nemzetiségi Filmszemle létrehozását, melyet az MTV szervezésében többször is szép sikerrel rendeztünk meg Budapesten. Rendszeres zsűritagja vagyok nemzetközi fesztiváloknak is (Prix Europa, Circom Regionál stb.).

A filmművészetben és televíziózásban kívül nagy örömet lelem a szüntelen tanulásban (szóléletpedagógia, reflexológia, akupunktúra, fitoterápia) és a felfedezésben is.

– Hogyan került Komáromból Szegedre?

– A pozsonyi Comenius Egyetem negyedéves diákjaként fél éves ösztöndíjjal kerültem Szegedre. Akkoriban még a régi magyar irodalmat kutató irodalomtörténésznek készültem. Szegeden azonban az egyetem két legendás professzorának, Dr. Iliá Mihálynak és Dr. Szigeti Lajos Sándornak köszönhetően kutatási területem tovább bővült és változott. Személyes kapcsolatba kerültem Szabó Magda írónővel – szakdolgozatomban ugyanis férjéről, Szobotka Tibor íróról írtam -, s munkámat szerettem volna doktori disszertációvá bővíteni. Az akkor még József Attila Tudományegyetem doktori iskolája mellett kezdtem el dolgozni a televízióban. S a filmezés az irodalomhoz hasonló, máig tartó nagy szerelemmé vált. Így lett második otthonom Szeged, az a város, ahol egy Sztranyovszky János, egyik vágbesztercei ükapám is tanulmányúton járt az akkor induló Pick Szalámigyárban. A sors játéka, hogy egy ideig laktam a régi gyár közelében is.

– Televíziós munkája mellett filmeket is rendez, milyen témákban?

– Esmélésem óta nagyon erősen munkált bennem a vágy, hogy szóban, képből, filmből mondjam el, adjam át az ismereteket, a kivételes, igaz, őszinte, vagy éppen nagyon tanulságos emberi történeteket. 1994-95-ben fogalmazódott meg bennem, hogy vannak olyan, elsősorban cseh-szlovákiai vonatkozású témák, amikről történelmi dokumentumfilmekben is szeretnék szólni. Az akkori Magyar Történelmi Film Alapítványnak készítettünk filmeket pl. a rendszerváltás utáni csehszlovákiai kárpótlásokról 5 család sorsának tükrében („Grófi szerűn...?“, 53 perc, színes, video, társrendező: Nagy István, gyártó: Fórum Film alapítvány, 1996).

(Folytatás a következő oldalon.)

(Folytatás az előző oldalról.)

Felfejtettük a Feszty család és a körkép hiteles történetét („A Feszty-ek, avagy Honfoglaló martosiak“, 60 perc, színes, video, társrendező: Nagy István, gyártó: Fórum Film Alapítvány, 1998), amely Katona István koreográfushoz-etnográfushoz vezetett tovább („...és én hiszek az ezredfordulóban...“, 45 perc, színes, video, gyártó: Fórum Film Alapítvány, 2000). Megdöbbenő állapotokról és templombontásról tudósítottunk a Gömörből, a gályarabságra hurcolt református lelkészek nyomdokaiban járva („Én népem...“, 43 perc, színes, video, társrendező: Somogyi Alfréd, gyártó: Fórum Film Alapítvány, 1997). A csehországi, szűkebben prágai magyar közösségben is sok-sok érdekes sorsot és tanulságot osztottak meg velünk („49 perc Prágában – magyarokkal“, 49 perc, színes, video, gyártó: Fórum Film Alapítvány, 2000). Örülök, hogy egy a délszláv háború alatt Csehországba menekült és ott új hazára lelő horvátországi ruszin család történetét is elmesélhettük („Keti, az idő fia“, 44.30 perc, színes, video, társrendező: Csanádi Zoltán, gyártó: Fórum Film Alapítvány – MTF, 2003-2004). Sokat utaztunk Erdélybe is egy fantasztikusan erőslelkű, törekeny aszszonyhoz, Fodor Erzsébethez és meríthettünk erőt a sorsából („Zsike“, 50 perc, színes, video, GVJ Graphic Stúdió, 2010), s ezek csak a televízió kivül, független filmes műhelyekben készült munkák.

Az MTVA Domovina című, szlovák nyelvű magazinműsorába is évente több monotematikus adást, riport- és dokumentumfilmet készítek.

– Milyen a kapcsolata a helyi zsidó közösséggel?

– 1990. szeptember 17-én kerültem Szegedre, s megérkezésünk után pár nappal már be is tértünk a csodálatos szegedi zsinagógába. A rendszerváltás utáni években még nem volt ilyen kidolgozott zsinagóga-látogatási rend, ám Klein Marci bácsi, a legendás kántor szinte állandóan a zsinagógában tartózkodott. Rengeteget mesélt mind az épületről, mind a szegedi zsidó közösség múltjáról és jelenéről, a vész-korszakról. Később a zsinagóga mellett utcaban laktam, s emlékszem, az államvizsgára készülve is órákat ücsörgöttem a templom csodálatos kupolája alatt. Micsoda energiák működnek ott! Klein Marci bácsinak köszönhetően –

Isten áldja az emlékét - kerültem kapcsolatba a közösséggel is, jártam a pén-teki és szombati alkalmakra, majd az ünnepekre is. Számos szép emléket örö-zök a szegedi Chanukákról és Purimokról is. A Dr. Lednitzky András vezetésevel működő Szegedi Zsidó Hit-községben rendkívül gazdag kulturális és társadalmi élet zajlik, s mi örömmel veszünk benne részt. Révkomáromban sajnos ritkábban jutok el a hitközségi alkalmakra, hiszen rövid otthon-tartó-zkodásaimat szinte teljes egészében a családommal töltöm, de rendszeres olvasója és internetes terjesztője vagyok a kiváló Hitközségi Híradónak.

– Munkája során eddig milyen módon jelent meg a zsidóság, mint tematika? Milyen tervei vannak e témában a jövőben?

– Családomnak, elsősorban nagymamának köszönhetően gyerekkorom óta sok-sok történetet hallottam a révkomáromi zsidóságról, a nagyszüleim osztálytársairól, stb. Dédnagymamám szobrászművész öccsének – Olcsai Kiss Zoltán – néhai felesége pedig, a berlini zsidó születésű Berlowitz Anna Marie, drága Mária nénink, szintén nagyon jó vezetőnek, tanárnak bizonyult a zsidó kultúra terén. Nehéz sors adott neki, de határtalan életszeretet és tudás is. Ő volt az egyik példaképem. Az első zsidó témájú dokumentumfilmet „Jó szlovákok, zsidó atyafiak” címmel forgattam, még az 1990-es évek közepén. Benedek István Gábor „A komlói Tóra” című művének hatására eredtünk a tótkomlói szlovákság és zsidóság kivételes együttélésének és történeteinek nyomába. Ez a két kisebbség egymásból merített erőt a történelem viharai közt, példásan, sikeresen. Ennek a filmnek köszönhetem Benedek István Gábor író barátságát is, s örülök, hogy egy portréfilmben is fag-gathattam őt - „A sorsom önmagam vagyok - BIG” (26 perc, színes, video, MTVA, 2011).

Egy bánáti német-zsidó gyökerű, Ausztriában élő festőművész Robert Hammerstiel – aki egyébként a Magyar Kultúra Lovagja cím birtokosa is – portréja „Ikronok és patkányok” – Robert Hammerstiel (54 perc, színes, video, MTVA, 2011) címmel született meg és 2012-ben a szlovákiai csacai Etnofilm Fesztivál fesztiváligazgatói különdíját kapta.

A Szegeden élő és alkotó Docpiano Band zenészduóból Dr. Juhász Mátéról

egy nemzetközi műsorba készítettem miniportrét, amelyet nemcsak hogy számos országban vetítettek, hanem 2015-ben a „City Folk- Szeged, Hungary” 25 perces magazin megnyerte a Prix Circom 2015 nemzetközi filmfesztivál magazin kategóriáját is.

Az önálló filmek kivül az MTVA Domovina szlovák magazinjában sok-szor tudósítottunk a magyar-szlovák-zsidó párbeszédéről, hiszen a Budapesti Szlovák Intézet számos nemzetközi fórum, konferencia, könyv- és filmbemutató partnere volt és bízom benne, hogy marad is, ebben a témában is.

Az élet még számos más, nagyon erős, filmre kívánczozó zsidó történettel is megajándékozott, mind a szegedi, mind a révkomáromi közösség köréből, sőt, egyéb tájakról is, melyeket, bízom benne, jövőbeli filmjeimben sikerül elmesélni.

– A közelmúltban Kehila-haver díjban részesült, hogy fogadta az elismerést?

– Nagyon örültem neki, meghatott és mint életem eddigi minden díját, ezt is egyfajta újtjelzőnek érzem. Többnemzetiségű és – vallású családomban, Istennek hála, kiváló tanítómestereim, példaképeim voltak, s a révkomáromi Munka Utcai Alapiskola, majd a volt bencés, ma Selye János Gimnázium tanárai is erős gyökerekkel, bátor szárnyakkal indítottak az életbe. Hamvas Béla bölcsessége: „A dolgok nem kívül kezdődnek, hanem belül, és nem alul, hanem felül, és nem a láthatóban, hanem a láthatatlanban.” Bennem is munkálnak az újabb filmtervek, hiszen olyan sok olyan erős, őszinte üzenet, sors van, amit kötelességemnek érzek közvetíteni, átadni a nézőknek. Hátha egy icipicit általuk is szelídülhet ez a világ! ■

Feuerstein Azriel:

KELJFELJANCSI

Utóirat 3. rész

A Holocaust, az európai zsidóság tragédiája nem volt más, mint a zsidó történelem várható folytatása, várhatatlan méretekben. Ezeknek a méreteknek az volt az oka, hogy a történelemnek ezen a tragikus pontján az ideális gyilkos, a fegyelmezett, mindenre képes, a modern technikával felszerelt német náci, találkozott az ideális áldozattal, a védtelen zsidóval. A Soá borzalmas mérete, ennek a találkozásnak volt a következménye, de a Soá mint ilyen, csak az utolsó láncszem – a mai napig az utolsó láncszem azoknak a szenvedéseknek és mártíriumoknak sorában, amely a második Templom elpusztításával, és az országunkból való kiűzetéssel kezdődött kétezer évvel ezelőtt.

Tudom, nem kevés az olyan ember, akit az utolsó mondatban az a két szó, „a mai napig” nagyon zavar, és aki nem képes elfogadni még a lehetőségét se annak, hogy ami volt, megisméltódnak. Nézzük meg azonban, mi történik körülöttünk. Ma már egyre világosabb, hogy a világ egy újabb összecsapás felé halad, ezúttal a fanatikus, vérben gázoló, kialakulóban lévő mohamedán tábor, és a modern világ, de főleg Amerika között, amely ma az egyetlen, leghatalmasabb, leggazdagabb, a modern technika minden eszközével felszerelt világhatalom. Összeütközés?! Hát nem világos, hogy ebben a harcban ki lesz a győztes? Hát nem teljesen elképzelhetetlen-e, hogy a tudatlan visszamaradottság, a vallási fanatizmus kerüljön ki győztesen ebből a harcból?

Dacára annak, hogy ez, amint mondtuk, teljesen elképzelhetetlen, ha éppen keresünk, lehet erre egy történelmi párhuzamot találni. Vegyük például a kulturált, hatalmas, jól felfegyverzett Római Birodalmat, az akkori világ urát, és a barbárok közötti harcot, amely Rómának, az uralmának, a gazdagságának és kultúrájának a vereségével fejeződött be, és utána a sötét középkor évszázadai következtek. Mi volt ennek az oka akkor? Az uralomba vetett bizalom megrendülése, a korrupció, az ellenség „megértése”, a belső áskálódás, az a tény, hogy bár a hadseregnek hősi hagyományai voltak, és jobban volt felszerelve, mint minden más, akkori ellenség, de a tagjai a társadalom alacsony rétegeiből és idegen zsoldosokból kerültek ki. De ki keres párhuzamokat? És a kőolajról még nem is beszéltünk.

Minket, zsidókat, az érdekkel főleg, hogy hol állunk mi ebben a harcban? A hagyományunkhoz, a történelmünkhez híven, a mohamedánok szerint, az ürügye és a tulajdonképpen okai vagyunk a konfliktusnak. Mint ahogy Hitler propagandájának a lényege, hatvan évvel ezelőtt, az volt hogy a második világháború a zsidó uszítás miatt tört ki, amely Németország világhuralmi fantáziája ellen izgatta a világot, ugyanúgy, démoni hasonlatossággal, a mohamedán propaganda azt kezdi hirdetni, hogy az oka a vizsalyának a szabad világgal nem az, hogy fanatizmusuk fekete zászlóját akarják kitérni Európa és Amerika palotáira és templomaira, de az, hogy Amerika, a zsidók uszítására és a saját érdekeivel ellentétben, támogatja Izrael államát, és ez a világot megbénító terror eredete.

A világ energiára szomjas és a kőolajnak egyelőre nincsen sajnós, megfelelő pótléka. Arab és más mohamedán államok birtokolják a kőolaj tartalékok nagy részét. Ahogy a kőolaj utáni verseny fokozódik, úgy fognak majd megerősödni azok a hangok, amelyek először kérdőjellel, majd később felkiáltójellel, kétségbe vonják az Izraelt támogató politika helyességét. Már ma is vannak, nem kevesen, akik azt kérdezik, hogy ez a politika érdemes-e, hogy nem kerül-e túl sokba. Ezzel együtt, csak idő kérdése, hogy újra felemelje a fejét az a réteg, amelynek a száját eddig a Holocaust emléke befogta, és kérdezze, hogy mi a kapcsolata ennek a politikának avval a ténnyel, hogy a zsidók, jóval a számarányukon felül és szembetűnő módon vesznek részt mindenütt: a politikában, a sajtóban, a televízióban, az egyetemeken, az irodalomban, az orvosok, az ügyvédek, a bírók sorában. Vajon, nem zavar-e ez a masszív zsidó jelenlét abban, hogy eredményesebb külpolitikát folytassunk? Természetesen, teljesen elképzelhetetlen, hogy amerikaiak, akik véletlenül izraelita vallásúak, valamiféle megkülönböztetést szenvedjenek ilyen, egyelőre csendes és szegénylős meggondolások miatt. Hiszen, teljesen világos, hogy Amerika más. Igaz, hogy Spanyolország is más volt a kiűzetés, és Németország a Holocaust előtt, nem beszélve Magyarországról, amely teljesen más volt, „addig. De Amerika?! Egyáltalában össze se hasonlítható.

Mint mondtuk, a helyzet más volt, más államok voltak, minden más volt, csak a zsidó nem változott. Bizonyítsd be neki, statisztikailag, hogy a dohányzás káros, abba hagyja a dohányzást. Elolvass egy cikket arról, hogy azoknak a körében, akik ezt vagy azt a műédesítő cukor helyett használnak, a rák 12.7 százalékkal gyakoribb és másnap már más édesítőt használ, mert ugyebár, minek tegye ki magát az ember veszélynek. De mutasd meg neki a kétezer éves Diaszpora történetét, (bocsánat a kifejezésért), a kínzásokat, a pogromokat, a kiűzőzéseket, a gyilkosságokat, a Soát, azt, hogy alig hatvan éve a népe negyven százalékát kiirtották, vajon elkezd-e gondolkodni azon, hogy talán érdemes volna alijázni? Á, dehogy. Ez valamikor régen volt, egyszeri, soha vissza nem térhető dolog, teljesen elképzelhetetlen, ő egy olyan országban él, ahol az emberi jogai törvényileg vannak biztosítva, egyenjogú minden téren. Ha véletlenül olyan országban él, amely nem olyan biztonságos, akkor a zsidó temetőket kell, hogy őrizze, nem mehet el, hogy az ország ne maradjon zsidók nélkül, és hogy ha már szívességet tesz és alijázik, akkor teszi ezt, amikor már a nyakán érzi a kést, ha a léte vagy a gazdasági helyzete van fenyegetve, és akkor is csak feltételesen. Ha nem lesz jó a helyzet, megy tovább. Persze az izraeli útlevéllal a zsebében, amelyre még a repülőtéren, az országba való érkezésekor szerzett jogot.

Vannak olyan zsidók is, akik azt kérdezik, hogy mertek egyáltalában beszélni Alijáról, hiszen az egyetlen hely, ahol ma a zsidókat ölik, az Izrael? Ez igaz. Egy nép sem szerzett hazát anélkül, hogy megfizette volna érte az árát – vérben. Mi itt ma megfizetjük ezt a vér-adót a fiainkért és értetek, hogy menhelyet teremtsünk nektek, ha erre szükségetek lesz, mint ahogy, akik előttünk voltak, megfizették ezt értünk. ■

Folytatjuk

EGY ÉV IZRAELBEN

Dr. Paszternák András útinaplója

65. fejezet Találkozások

(2012. március 11.)

Kedd reggel ellepték Ramat Gan utcáit a jelmezben iskolába igyekvő kis- és nagydiákok. Hupikék törpikék, királylányok, szakácsok, rendőrök, bohócok, mikulások szegélyezték a 61-es busz útvonalát. Ekkor kezdtem megérteni, mennyivel másabb itt Purim ünnepe, mint odahaza. Az átlagos hétköznapoktól abban is különbözött ez a reggel, hogy alig néhány óra választott el testvérem érkezésétől, aki látogatóba jött hozzám. Gyorsan teltek a kutatómunkával eltöltött percek. Néha rápillantottam a radar-képre az Interneten, merre is jár az ELAL 366-os járata.

Telefonhívás, rendben leszállt. Még egy-két óra nanotechnológia és már úton voltam találkozási pontunk felé. Egy Bnei Brak-i buszmegállóban vártam rá. Egyszer csak befordul a 161-es a sarkon, s leszállt róla a január másodika óta nem látott bátyám. Hát kell ennél kellemesebb érzés?

S miért pont Bnei Brak? Még hétfő délután hívott Ági néni vacsorára a közelgő ünnep miatt. A viszontlátás örömteli percei után elindultunk Smuel bácsiékhoz. Szokás szerint, igazi "szarvasi" estét töltöttünk náluk. Nem vártunk sokat a következő találkozóval. Ramat gan-i "szomszédom", Anna jött értünk, s kedvenc kávézómban megbeszéltük vele az izraeli hétköznapok nagy kérdéseit. Ő vitt vissza minket Tel-Avivba, ahol az éjszakát töltöttük. A külvárosból beköltözni egy estére a belvárosba, maga egy élmény. Nem volt még vége a napnak, Nathalie, az unokatestvérünk ugrott be rövid beszélgetésre.

Reggel korán keltünk. Nyolckor már a sherutban ültünk Jeruzsálem felé. Igen, kéthetente eljutni a Szent Városba, azért nem rossz. A Júdeai-hegyek, aztán az a bizonyos kanyar. Ledobtuk a csomagokat a szállásunkon, s már rohantunk is Talpiotba, egy "szakmai" megbeszélésre. "Ah, the Paszternák brothers" – fogadott mosollyal az arcán tárgyalópartnerünk. A munka után következhetett a pihenés. Gyalog tértünk vissza a központba. A csodálatos panorámájú kilátóhely és az egy nappal korábban meg-

nyílt jégszobor-kiállítás megtekintése után a Mamilla bevásárló utcát ejtettük útba. A „jeges” Jeruzsálem, valóban csontig hatoló volt, kellett egy kis idő míg kiolvadtunk. A délutáni szieszta követően Zsuzsival és kolléganőjével vacsoráztunk a Machane Yehuda piacon. Hihetetlen, hogy mennyi embernek jut eszébe este kilenckor zöldséget, halat, húst vásárolni. A Ben Yehuda utca elengedhetetlen végigjárása, egy fagyit a tavaszi jeruzsálemi estében, s már végett is ért az első itteni napunk.

(2012. március 12.)

Csütörtök reggel verőfényes napsütésben indultunk neki a fővárosnak. Egy hete még havazott, mára nyoma sem maradt a télnek. A kis kávézóban elfogyasztott reggeli után villámlátogatás a Ben Yehuda kezdeténél nyílt új áruházban. A Yaffo utcai játékboltban beszereztem két új repülőgépet PASZTILAND-nek, majd Rékával futottunk össze. Érdekesek ezek a találkozások, a Magyarországról bevándorolt vagy itt tanuló fiatalok történetei mind egyediek. Más a motiváció, az élethelyzet, az élmény.

A reggeli közös fagyizást (ennyi jégkrémet az elmúlt kilenc hónapban sem ettem, mint most a 4,5 nap alatt) követően az Óvárosba mentünk. A Mamillán áthaladva összefutottunk egy pesti ismerőssel (kicsi a világ, de nagyon kicsi). Ezúttal elkerültük az arab bazárt, s a városfal mellett haladva értük el a Cion-kapuhoz vezető kis utcácskát. Zsidónegyed: Kardo, Hurva zsinagóga, egy-két kedvenc ajándékbolt, arany menóra – látogattuk végig az "ezt meg szoktuk nézni" listán szereplő célpontokat. A Kotelhez érve cetlit írtunk, majd irány le a Siratófalhoz. Áhítat, találkozás az évezredek múlttal, lelki feltöltődés.

Vártunk vagy tíz percet a kijáratnál az 1-es buszra, mire rádöbrentünk, hogy ma nem jön fel ideig. Séta a megállóba, s közel hatvan percet zötykölődtünk a buszpályaudvarig. Természetesen útközben is akadt látnivaló, a jeruzsálemi táj, a Mea Sarim negyed mozgalmas utcái. A szemközti ülésen ülő bácsi lelkesen magyarázta a városfal tövében zöldellő növények, virágok hasznosíthatóságát, nem tö-

rődve azzal, hogy héberéből vajmi keveset értünk.

A végállomáshoz érve aztán megtörtént az, aminek már hónapokkal ezelőtt meg kellett volna esnie. Sor került az első utazásomra az új villamoson (ahogy itt mondják, könnyű vasúton). Még előző este, a piactól lefelé tekintve a Yaffo úton hagyta el a következő mondat az ajkamat: „Amikor végignézek ezen a sínpáron, teljesen olyan érzésem van, mintha Miskolcon lennék!” Nehéz megmagyarázni, akkor ott az első jegyvásárlásnál megint olyan érzésem volt, mintha a Villanyrendőrnél várnék az 1-esre.

A tágas, halk villamos lenyűgözött, érdekesek a kocsik közepén elhelyezett alacsony kapaszkodók. A Tű-hídon áthaladva csodás panoráma tárul az utazók elé. A Herzl-hegyi fejállomásig utaztunk. Az állam nagyjainak is utolsó "otthon" adó katonai temetőben megnéztük a Herzl "álmáról" szóló kiállítást. Csak kapkodtam a fejem, mikor merre néztek, füleltek, a látogatót érő számtalan hang-, képhatás tengerében. Igazi élménymúzeum, nyugtáztuk a kijáratához közeledve. Olyan nagyon kék-fehér hely, pont ahogy Izraelt szeretjük látni a távoli diaszpórából.

A délután folyamán Teri nénit kerestük fel, akinek személye már nem ismeretlen a Posztdok Napló rendszeres olvasóinak körében. Egy falat Komárom (Miskolc mellett) a Szent Városban. Hazafelé betértünk még a shukra, s megvettük az Új Kelet legfrissebb számát.

Az estét a komáromi születésű festőművésznővel, Miriammal töltöttük. A vacsorát követő autós városnézés során Jeruzsálem egy-két, számunkra még ismeretlen részlete is feltárult előttünk.

Pakolás, s reggel útnak indultunk dél felé. ■

Folytatjuk

Löwinger Mancsi szakácskönyvéből

Ünnepi készülődések

Az irodalomban a nyár vége mindig valami szomorú eseményt jelöl. A négy évszak irodalmi jelentése lehet mondani, univerzális, a tavasz reményt, a nyár gyümölcsök és más termények beérését, az ősz a szomorúságot mivel el kell búcsúzni a meleg és vidám nyártól, a tél a legpesszimistább hideget és halált jellemzi.

A figyelmes olvasó tudja, hogy mennyire fontos az időpont az irodalomban, illetve melyik évszakban játszódott le a cselekmény és annak jelentése. Mikor az író vagy a költő tavaszi időpontot választ, ki biztosak lehetünk, hogy az irodalmi mű szerelmi témájú és a hangulat optimista. Tavasszal, mikor a természet felébred a hosszú hideg tél után, és a madarak visszatérnek hazájukba, az ember is átveszi a tavaszi boldogságot.

Most itt az ősz, körülöttem sokan mosolyognak és megkönnyebbülést érzenek, mivel a meleg nyár talán már a végét járja. Az idei nyár különlegesen meleg volt, az ősz újabb reményt hoz. Az őszi ünnepek október közepén fejeződnek be, itt mindenki itt örül annak, hogy a szukában, a sátorban, lehet hosszú ujjú ruhában vagy ingben ünnepelni, de nemsokára már a kötött gyapjú darabokat is lehet hor-

dani. Szukkot utolsó napján külön imát mondanak el, amelyben kéri az esőt.

Ilyenkor két híres költő verseire gondolok, arra hogy írták le ők az őszi benyomásaikat. H.N. Bialik Galíciában élt, mikor írta a "Nyár vége" című versét. A nyár vége szerinte szomorú idő, mivel a szegény embereknek elő kell szedni a téli cipőt és a régi szakadt télikabátot. Ezeket el kell vinnie a szusterhoz meg a szabóhoz, aki talán egy folttal még tudja menteni ezeket a darabokat. Bialik felnéz az égre és ott csodálatos naplementet, gyönyörű skarlátvörös égboltot, de mikor lenéz, akkor szegénységet és remény nélküli embereket lát. A vers avval fejeződik be, hogy a költő sietteti az embereket krumplit tárolni a téli napokra, krumplit, mert másra nem jut nekik.

Ávráhám Ben Yitzhák Tel-Avivban élt, de nem fejejtette el az európai ősz

és a verse "Ősz a fasorban" a lombhullásról írt egyik Tel-avivi fasorban, pedig itt Izraelben nagyon kevés fa hullatja le levelét. A legtöbb fa, amely a Földközi-tenger éghajlatához illeszkedik örökzöld. De Ben Yitzhák verse sikerül átvenni az európai lombhullást és őszi hangulatot és olvasó maga előtt látja a lehulló, leveleket és a méztelen fákat.

Valójában ilyenkor a naplemente csodás, a látóhatár ezer piros és vörös színváltozat festi be, a napkorong különlegesen nagy. Még lesznek meleg napok, a nyári ruhákat még nem kell eltenni, de mikor a televízióba látni az Európából ide repült madarakat, amelyek Galieleában megpihennek és sokan itt maradnak, tudjuk hogy nemsokára lehet téli ételeket főzni.

Nyáron sokan nem szeretnek sütni a meleg vagy a diétázás miatt, de ilyenkor itt az idő előszedni a régi jó szakácskönyvet én pont azt csináltam és kipróbáltam egy kuglóf receptet, amely sikerült, ezt szeretném megosztani olvasóimmal.

Hozzávalók: 4 pohár liszt, 1 tojás, 10 dkg tejföl, 10 dkg vaj, 2-3 evőkanál cukor, 2 dkg élesztő, 1,5 pohár tej vagy langyos víz, 1 kávéskanál só, 1 kávéskanál vanília kivonat, 1/2 citrom reszelt héja.

Elkészítése: Az élesztőt felfuttatjuk 1/2 pohár vízben vagy tejben. Az összes hozzávalót a mixerben 5 percig keverjük. Pihentjük addig, míg megduplázódik a tészta. Kinyújtás után bekenjük csokoládékrémmel, vagy cukrozott kakaóval vagy szentjános kenyér krémmel. Kuglóf formában 45 percig, előre melegített 170 fokos sütőben sütjük. ■

Dr. Orna Mondschein

Nyári pillanatok Orna és Yossi Mondschein kertjében az izraeli Ashkelonban

Pillanatkép – Kol Nidre a Frankel zsinagógában

Akad néha olyan pillanat, amikor érezhetővé, szinte tapinthatóvá válik egy-egy közösség ereje. Yom Kippur beköszöntekor ennek lehetett tanúja mindenki, aki a budai Frankel zsinagóga felé járt.

Kol Nidre-re nemcsak a zsinagóga padsorai teltek meg,

hanem a köztük lévő folyosók és az udvar is. Az ima hangja, a kántor és a férfikar éneke különleges atmoszférát teremtett ezen a rendhagyó napon. A rabbi szavai útavalóul szolgáltak a huszonöt órás böjthöz. ■

PA

ŽNO Bratislava má nového predsedu

Rozhovor s MUDr. Tomášom Sternom – I. časť

Narodil som sa 27. júna 1972 v Bratislave, v rodine, v ktorej sme sa napriek okolnostiam doby, snažili dodržiavať židovské zvyky a tradície. Ako vysokoškolský som bol aktívny v Československej, neskôr Slovenskej Únii Židovskej mládeže, ktorej som bol v rokoch 1993-1998 aj predsedom. V rokoch 1997-1998 som bol členom prezídia EUJS a vykonával som aj funkciu šéfredaktora mládežníckeho časopisu Chochmes.

Od roku 1998 som bol členom predstavenstva ŽNO Bratislava, najprv z titulu zástupcu mládeže, neskôr ako riadne zvolený člen. V rokoch 2010-2011 som pôsobil vo funkcii predsedu Revíznej komisie ÚZ ŽNO a v rovnakej pozícii, len na úrovni ŽNO Bratislava, potom v rokoch 2013-2017.

Po absolvovaní Lekárskej fakulty UK v Bratislave v roku 1998, som krátko pracoval na Urologickej klinike FN na Kramároch, kde som mal okrem klinickej práce na starosti aj výučbu študentov. Keďže som sa ako mladý absolvent chcel stať čo najskôr finančne nezávislým, rozhodol som sa pre podnikateľskú činnosť. Myslel som si, že to bude len dočasné riešenie a následne sa vrátim k medicíne. V podnikateľskom prostredí pôsobím však dodnes s tým, že sa mi našťastie podarilo prepojiť moje formálne vzdelanie s hlavným predmetom podnikania. Som ženatý a mám tri deti.

Dlho ste sa venovali výskumu histórie židovských komunít na Slovensku, aj synagógy v Stupave. Aký je výsledok týchto projektov?

Éšte ako študent som trávil voľný čas cestovaním po Slovensku a dokumentovaním židovských pamiatok. Výsledkom je zbierka niekoľko tisíc fotografií synagóg a cintorínov z vyše 300 lokalít, z ktorých niektoré už, žiaľ, dnes neexistujú. Fotografie boli prezentované na viacerých výstavách doma, ale aj v zahraničí. V spolupráci s MZV SR vyšla aj malá reprezentačná brožúrka, prvá svojho druhu, o židovských pamiatkach po roku 1989. Ponúka sa aj knižná publikácia, ktorá by zachytila devastáciu, ale aj obnovu pamiatok, ktoré tvoria súčasť nášho kultúrneho dedičstva. Obávam sa však, že na túto budem mať čas najskôr na dôchodku (úsmev). Čo sa týka záchran synagógy v Stupave, je to živý projekt, na ktorý som nesmierne hrdý. V čase, keď som objekt prevzal, bola to ruina. Postupnými rekon-

štrukčnými a čiastočne aj reštauračnými prácami sa mi podarilo zachovať autentický charakter druhej najstaršej zachovanej synagógy na Slovensku. Pravidelne sa v synagóge konajú kultúrne a spoločenské aktivity, ktoré okrem iného propagujú aj židovskú kultúru, tradície a históriu. Budúci rok plánujeme otvoriť unikátne koncipovaný, stálu expozíciu dejín miestnej židovskej komunity. V synagóge som mal aj svoju židovskú svadbu. Bola v Stupave prvá od konca vojny.

Nedávno ste boli zvolený za predsedu ŽNO Bratislava. Gratulujeme! Aké plány chcete realizovať?

Ďakujem. Aj keď som na túto funkciu neašpiroval, prijal som výsledok preferenčného hlasovania s veľkou pokorou, **najmä voči staršej generácii našich členov, ktorá sa na príslušníkov mladšej generácie pozerá tradične kriticky.**

V tejto súvislosti vnímam môj vek súčasne ako jasný signál pre generáciu, a tým aj personálnu zmenu zloženia vedenia našej komunity.

Čo sa týka samotných plánov, tých je veľmi veľa. Od prvého dňa nástupu do funkcie rozbiehame podľa určitých priorit nové projekty, resp. dokončujeme niektoré z tých, ktoré boli započaté ešte predošlou exekutívou. Medzi tie nové, ktoré majú jednoznačnú prioritu, patrí snaha o urgentné doriešenie bezpečnostného zabezpečenia Komunitného centra, objektov vo vlastníctve ŽNO a organizovaných podujatí. Na dvore našej obce je v procese aj prvá fáza rozsiahlej rekonštrukcie, ktorej cieľom je spríjemniť celkový charakter dvora a inštalovaním posedenia a preliezok umožniť našim členom, ako aj deťom škôlky Lauder a Nedeľnej školy, tráviť čas v príjemnom prostredí, a nie ako to bolo doposiaľ, na „parkovisku“.

Snažíme sa investovať práve do týchto „mikroprojektov“, ktoré vedia za cenu zmysluplnej investície výrazne

a relatívne rýchlo skvalitniť život našich členov. Medzi takéto projekty patrí napríklad aj dlho postrádaná vlastná webová stránka Obce a obnovený komunitný časopis Kehila. Verím, že sa nám podarí nad rámec zjavnej zmeny kvality pripraviť aj nemenej kvalitný obsahový materiál, ktorý bude atraktívny pre širokú skupinu čitateľov. Mená aktuálnych členov redakčnej rady, medzi inými Juraj Alner a Ján Štrasser, sú toho zárukou. Jednou z inšpirácií pri vytváraní štruktúry časopisu bolo aj periodikum ŽNO v Komárne – **Spravodajca.**

Plánujeme však aj rozsiahlejšie projekty, akými sú infraštruktúrne investície do nášho nehnuteľného majetku. To je však proces, ktorý vyžaduje dlhšie realizačné obdobie a komplexnejšie financovanie.

Medzi zásadné priority novej exekutívy samozrejme patrí aj snaha prispieť k neodkladnej obnove podpory zo strany Claims Conference, ktorej predmetom bola prevažne refundácia zdravotnej a sociálnej starostlivosti pre generáciu preživších holokaust. Napriek rozbehnutému projektu ÚZ ŽNO „Latet“ si myslím, že táto podpora má byť prirodzene financovaná z prostriedkov nemeckej vlády, a nie z našich vlastných zdrojov. Naša ŽNO v tejto veci však nemôže jednat úplne autonómne, ale v každom prípade sa aktuálne snažíme byť hnacím faktorom urýchlenej obnovy uvedenej podpory.

Ako kľúčové aktivity vnímam projekty smerujúce k podpore mladej generácie, ktorá je garantom kontinuity židovského života. Rozvoj aktivít Nedeľnej školy našej obce, spolupráca so škôlkou pani rabínky Myers, ako aj podpora mladej generácie združenej v SÚŽM, sú absolútnymi prioritami novej exekutívy pod mojím vedením. ■

Na dvore Útulku opäť stojí stan

Pri príležitosti Sukotu sme v tomto roku postavili nový stan, ktorý svojimi obrazmi, motívmi rastlín, Jeruzalema a ušpizinov, siedmich hostí prichádzajúcich do suky, ozdobil akademická maliarka Miriam Neiger-Fleischmannová.

Dňa 8. októbra v nedeľu popoludní o sviatku prednášal hlavný rabín dr. Alfréd Schöner, rektor Židovskej univerzity v Budapešti. Potom si každý mohol splniť micvu pobytu v stane a požeňať rastliny sukotovej kytice.

Program slávnosti pokračoval v sále Zoltána Wallensteina prezentáciou štvrtej knihy spisovateľa-advokáta dr. Györgya Ságiho. Posledné dielo pána spisovateľa o benátskych Židoch zožala – podobne ako predchádzajúce – veľký úspech, a obecenstvo kladlo autorovi množstvo otázok.

Po prvýkrát sme usporiadali koncert v rozšírenom priestore našich spojených sál, kde sme pri tejto príležitosti umiestnili aj malé pódium. V rámci vystúpenia známej

speváčky Andrei Malek a Bandiho Jágera zazneli židovské melódie, ako aj obľúbené šansóny, ktoré poznáme v podaní tejto obľúbenej interpretky. Koncert zožal veľký úspech, v radoch obecnstva sedeli návštevníci až z Dunajskej Stredy, Nových Zámkov, Györu, Taty, Tatabánye, ba dokonca aj z Budapešti. Slávnosť sme ukončili kóšer olivrantom. Za poskytnutie stanu patrí vďaka Baltazárovi Ryšavému – Boldimu, za ozdoby Miriam Neiger Fleischmannovej a Zachare Toledani, za organizáciu podujatia Judite Haasovej, Zsuzsanne Paszternák Kertész a Antonovi Pasternákovi. ■

PT

Obnovujú pamiatky na Židovskú komunitu

Židovský neologický cintorín v Zlatých Moravciach bol založený asi v roku 1857, odhadujeme tak podľa najstaršieho náhrobného pomníka. Posledný pohreb sa konal v roku 1971 a spolu bolo na cintoríne okolo 530 hrobov s pomníkmi. Dnes je ich už len polovica presne 266.

Na cintoríne bola asi v roku 1865 postavená budova domu smútku - Ciduk hadin, v ktorej bol uskladnený pohrebný voz. Budova sa za stopäťdesiat rokov rozpadla na ruinu a zostali iba štyri holé steny. Naš židovský cintorín bol desiatky rokov neudržiavaný a tak postupne zarastal burinou a náletovými drevinami, ktoré nikto neodstraňoval. Mnoho rokov na cintorín voľne mohli chodiť skupinky mladých ľudí, nakoľko na veľkej časti bolo kamenné oplotenie zvalené a kameň odvezený. Neznámi vandali postupne zvalili vyše stošesťdesiat pomníkov a mnohé boli aj polámané. Najsmutnejší je fakt, že z cintorína bola polovica najdrahších pomníkov nenávratne ukradnutá.

V marci roku 2014 som sa rozhodol, že spolu s Jurajom Šabikom zmeníme nedôstojný stav na našom židovskom cintoríne. Začali sme s odstraňovaním burín, spílili sme desiatky stromov a iných náletových drevín. Na cintorín sa dlhé roky beztriestne vyvážal komunálny odpad, ten sme

museli naložiť do asi desiatych kontajnerov a tieto dali vyviezť na skládku komunálneho odpadu.

Po odstránení porastov a odpadkov sme upravili celú plochu cintorína a vysiali trávnikom. Trávniky kosíme pravidelne od jari do jesene každé dva týždne. Vzápätí po úprave plochy cintorína sme začali s opravami pomníkov. Od základov sme postavili stošesťdesiatpäť náhrobných pomníkov. Na vyše päťdesiatych pomníkoch som zlatou farbou obnovil texty.

Nasledovala veľmi náročná rekonštrukcia ruín budovy Ciduk hadin. Postupne sa nám podarilo budovu zastrešiť, vybetónovať a vydláždiť podlahu, obnoviť vnútorné a vonkajšie omietky a nakoniec všetko vymalovať do bielo modrej kombinácii farieb. V miestnosti veľkosti 5 x 5 metrov som sa rozhodol zriadiť malé Múzeum, ktoré bude dokumentovať život a osudy Židovskej komunity z regiónu horného Požitavia.

Časť poškodeného oplotenia sa nám podarilo obnoviť, znovu omietnuť a vymalovať, väčšia časť na opravu ešte len čaká. Začiatkom augusta t.r. som sa rozhodol zrekonštruovať aj budovu bývalej ortodoxnej synagógy v Zlatých Moravciach. Časť opráv sa mi už podarilo zrealizovať a presne v deň 90. výročia vysvätenia synagógy 13. sept. 2017, sme mohli na budove slávnostne odhaliť pamätnú tabuľu, za prítomnosti Veľvyslanca štátu Izrael na Slovensku, jeho Excelencie J.E. Zvi Aviner Vapni a predsedu ÚZZNO Igora Rintela. V ten deň sa uskutočnilo aj slávnostné otvorenie Múzea, taktiež zrekonštruovaného cintorína a súčasne bola odhalené pietne miesto obetiam holokaustu z nášho mesta. Na slávnosti sa zúčastnili naši bývalí židovskí spoluobčania, alebo ich potomkovia z USA, Maďarska, Francúzska, Talianska, Izraela, zo Švajčiarska a samozrejme aj zo Slovenska.

Nemalé finančné prostriedky nám na zabezpečenie materiálnych nákladov poskytli naši židovskí priatelia. Všetky práce počas tri a pol roka sme vykonávali bez nároku na finančnú odmenu. ■

Ludovít Chládek,

Iniciátor a realizátor obnovy pamiatok na Židovskú komunitu v Zlatých Moravciach

Nové videá každý týždeň: MACHAR – učme sa spoločne o židovstve

Vrámci online vzdelávacieho programu nájdete na našej webovej stránke každú stredu nové filmy. Registrovaní užívatelia nájdu vzdelávacie materiály všetkých semestrov na nasledujúcom linku: <http://kehreg.com/machar/>. ■

Chanuka v Komárne – upútavka

Slávnosť Židovskej náboženskej obce v Komárne pri príležitosti Chanuky sa bude konať **17. decembra 2017 o 14. hodine** v budove Útluku. Podrobný program uverejníme v novembrovom čísle našich novín. Každého srdečne očakávame. ■

PT

Správy z cintorína

✦ Vďaka dotácii získanej na projekt sme začali s mapovaním hrobov nášho cintorína a s vytvorením databázy.

✦ Vďaka finančnej podpore mesta Komárno sme počas jesene zrekonštruovali niekoľko chránených hrobov a začala sa aj obnova dvoch pomníkov, ktoré sa na jar zrútili.

✦ Vďaka finančnej dotácii Nadácie Gábora Bethlena bude zrekonštruovaný pomník obetiam I. svetovej vojny a jeho okolie. Práce budú podľa našich plánov ukončené začiatkom jari. ■

Žiadame Vašu podporu

Vážení čitatelia!

Prosíme Vás, aby ste podľa Vašich možností podporovali programy ŽNO v Komárne, ako aj vydávanie Spravodaja, údržbu budov a obnovu cintorína.

Od 1. januára 2008 môžete zasielať peniaze na nasledujúce účty (je možnosť platiť osobne na sekretariáte, ako aj poukázanie peňazí šekom):

Poukázanie peňazí z územia SR:

26384962/0900- Slovenská sporiteľňa alebo
10103804/5200- OTP Slovakia

Poukázanie peňazí zo zahraničia:

Adresa: Židovská náboženská obec v Komárne, Eötvösa 15, 94501 Komárno, Slovenská republika

IBAN: SK0609000000000026384962 SWIFT: GIBASKBX
Adresa banky: Slovenská sporiteľňa, Palatínova 33, 94501 Komárno

alebo

IBAN: SK5252000000000010103804 SWIFT: OTPVSKBX
Adresa banky: OTP Slovakia, Záhradnícka 10, 94501 Komárno

Ďakujeme!

Krátke správy

✦ Vydávanie Spravodajcu, ŽNO v Komárne a Klub Shalom podporili: MUDr. Ivan Kolin (Košice), Dezső Jakabovits (Győr), Pavol Holczer (Beer Sheva), Ágnes Parnes (Izrael), György Himmler (Štúrovo), Magda Fekete (Komárno) a anonymní darcovia. Ďakujeme!

✦ Dňa 17. októbra sa v Bratislave konalo riadne zasadnutie vedenia Ústredného zväzu židovských náboženských obcí v Slovenskej republike. Našu obec na zasadnutí zastupoval predseda Anton Pasternák.

✦ Už po druhýkrát sa účastníci Turistického pochodu po stopách I. svetovej vojny zastavili aj na židovskom cintoríne v Komárne. Početných pochodujúcich privítali na spomienkovom mieste členovia vedenia našej obce Tomáš Novák a Zoltán Kollár.

✦ Vyšiel kalendár židovského roku 5778. Objednať si ho môžete na sekretariáte ŽNO v Komárne, kontakt: kile@menhaz.sk, tel.: 035-7731-224.

✦ Nakúpili sme nové knihy do Knihnice Bélu Spitzera. Našich čitateľov srdečne očakávame počas návštevnych hodín.

✦ Začali sme plánovať podujatia na rok 2018 a súčasne podávame žiadosť o dotácie. Radi uvítame každý nápad, pošlite nám ich na adresu kile@menhaz.sk.

Sukot v Komárne

Po prvýkrát sme usporiadali koncert v rozšírenom priestore našich spojených sál. Náš článok na strane 3.

Cestou tradícií – vysoké sviatky v Komárne

Naša náboženská obec vyvíja každý rok veľkú snahu v záujme toho, aby počas jesenných vysokých sviatkov zabezpečila predmodlievajúcich a ešte väčšie čarovanie si vyžaduje zorganizovanie minjany. V tomto roku sa v stredu, 20. septembra, na prízemí synagógy zišli tí, ktorí k nám prišli privítať nový rok z rôznych kútov regiónu. Prítomných privítal Tamás Paszternák, hostia si následne vypočuli modlitbu Mihálya Riszovanného a slávnostný výklad Istvána Balogha. Večer ukončila kóšer večera v sále Zoltána Wallensteina.

Na druhý deň sa obradu tašlich zúčastnila oveľa menšia, ale o to nadšenejšia skupinka. Popoludňajší náučný program spestril aj literárny zážitok a na záver dňa sme spoločne odriekali kiduš. Kol Nidré pripadlo v tomto roku na piatok, sviatok Jom kipur sme teda v synagóge víтали spoločne so šabatom. V deň sviatku sme si spomienkovou modlitbou mazkir pripomenuli našich zosnulých. Po záverečnej modlitbe neila a spoločnom učení sme sviatok ukončili havdalou. Pôst sme v sále Zoltána Wallensteina prelomili chutnými koláčmi.

Ďakujeme každému, kto medzi nás prišiel a svojou prítomnosťou posilnil slávnostné minjany. Veríme, že tých, ktorí tentoraz z našich radov chýbali, privítame na oslavách na budúci rok v záujme toho, aby sme naďalej kráčali cestou našich tradícií. ■

Myšlienky redaktora

Pri prezeraní snímok z tohtoročných osláv Sukotu v Komárne na Facebooku mi napadajú príbehy významných predkov. Technika je neuveriteľná: sám som sa, žiaľ, na slávnosti zúčastniť nemohol, avšak vďaka internetu už o pár minút môžem vidieť, čo sa v komárňanskej kehile práve deje. A tak mi hlavou víria príbehy, ktoré nám rozprávali naši starí rodičia i rodičia – príbehy o tom, ako pozvaní hostia či členovia komunity zabávali prítomných svojimi veselými vystúpeniami na pódium budovy na Ulici biskupa Királyja, alebo Útulku. Konali tak pred päťdesiatimi-šesťdesiatimi rokmi a pravdepodobne počas dlhých stáročí pred holokaustom.

A na začiatku židovského roka 5778 sme opäť mohli byť svedkami miestneho mikrozázraku. V Útulku „zhobľovali“ pódium, aby sme sa zabavili. Spojené sály Zoltána Wallensteina a Móra Lipschera poskytli slávnostnému koncertu ideálne prostredie. V budove postavenej v roku 1896 sa opäť zrodilo niečo nové! Čo si ešte začiatkom nového roka môžeme želať? Nech sa tak deje ešte dlhý čas! Nech sú pri príležitosti našich významných dní rady zaplnené, nech z pódia žiari radosť – tak, ako to bolo teraz vďaka hebrejským melódiám. ■

PA

